

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1921 kl. 1 e. m.

*Utlåtande, i anledning av väckta motioner om pensioner åt två
änkor efter distriktsveterinärer.*

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande över här nedan omnämnda till utskottet hänvisade motioner rörande pensioner åt två änkor efter distriktsveterinärer.

1:o) I en inom första kammaren av herr *Hult* väckt motion nr 48 hemställas, »att riksdagen måtte bevilja distriktsveterinären A. S. E. Malmgrens änka *Elin Josefina Malmgren, född Berg*, en årlig pension av 1,000 kronor att utgå från innevarande års början från allmänna indragningsstaten eller ock medgiva, att pensionsbeloppet må komma henne till del från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.»

*Ang. pension
åt distrikts-
veterinären
A. S. E.
Malmgrens
änka.*

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Av handlingarna i ärendet framgår, att änkan Malmgren är född den 2 mars 1867, att hennes man, vilken var född den 21 augusti 1853, tjänstgjort såsom ordinarie distriktsveterinär från den 6 december 1881 till sin död den 14 juni 1919, samt att mannen vid sin död icke efterlämnat annan förmögenhet än personligt lösöre, erforderligt för ankans behov.

Såsom i motionen berörts, beslöt 1919 års lagtima riksdag, på Kungl. Maj:ts förslag, ombildning av vissa pensions- och ålderdomsunderstödsanstalter till en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., i vilken anstalt även vissa kommunalt anställda veterinärer skulle äga att ingå. Då nämnda anstalt trädde i verksamhet först med ingången av år 1920, hann Malmgren icke vinna delaktighet i densamma.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 8 saml. 40 häft. (Nr 48.)

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 19 februari 1920 dagtecknad skrift anhöll änkan Malmgren, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att besluta, att hon mot erläggande av vissa i ansökningen omförmälda avgifter måtte förklaras berättigad att uppbära högsta möjliga familjepension ur nämnda anstalts kassa eller, om detta på grund av mannens ålder icke kunde medgivas, högsta möjliga pension utom kassan utan inbetalning från hennes sida.

Över denna ansökning infordrades utlåtande av anstaltens styrelse, som därvid anförde huvudsakligen följande:

*Styrelsen för
statens an-
stalt för
pensionering
av folkskol-
lärare m. fl.*

»Då pensionsanstalten trätt i verksamhet först med 1920 års ingång, synes det i och för sig oegentligt, att ett under år 1919 inträffat dödsfall skulle, om också efter ett i särskild ordning utverkat medgivande, få medföra rätt för de efterlevande till familjepension från anstalten. Ett sådant medgivande torde för övrigt kunna leda till konsekvenser, som svårligen låta sig överblickas. Styrelsen finner sig därför förhindrad tillstyrka nådigt bifall till ansökningen, för så vitt därmed avses att pension skulle tilldelas sökanden från anstalten. Däremot får styrelsen med hänsyn till de i förevarande fall föreliggande omständigheter ifrågasätta, huruvida icke ansökningen skulle kunna på det sätt vinna beaktande, att åt sökanden utverkades pension från allmänna indragningsstaten att utgå med om möjligt samma belopp och under samma villkor, som föranledas av stadgandena i anstaltens reglemente, om vilka stadgandens innebörd styrelsen emellertid, då reglementet ännu icke från trycket utkommit, icke kan för närvarande närmare yttra sig. Styrelsen får till stöd för denna sin hemställan erinra, hurusom riksdagen i upprepade fall beviljat pensioner från allmänna indragningsstaten åt behövande efterlevande efter avlidna folkskollärare, som icke begagnat sig av sin rättighet att inträda såsom delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa och således ej heller till nämnda kassa erlagt någon avgift. Styrelsen får alltså för sin del hemställa, att i anledning av ansökningen nådig proposition av angivna innebörd förelägges riksdagen.»

Statskontoret.

Efter erhållen remiss avgav statskontoret den 8 mars 1920 utlåtande i ärendet och anförde därvid följande:

»Med hänsyn till vad handlingarna innehålla rörande Malmgrens långa väl vitsordade verksamhet såsom distriktsveterinär och om den bekymmersamma ekonomiska ställningen för hans efterlämnade änka vill det synas statskontoret önskvärt, att åt sökanden må på sätt hon begärt utverkas rätt att genom vederbörlig inbetalning till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. erhålla pension från anstalten, såsom om mannen vunnit delaktighet i anstalten med ingången av år 1920.

Skulle med hänsyn till vad anstaltens styrelse anført frågan ej anses kunna lösas på nämnda sätt, får statskontoret, som beträffande styrelsens förslag om beredande åt sökanden av pension från allmänna indragningsstaten tillåter sig åberopa vad ämbetsverket i utlåtande denna dag anført beträffande ett dylikt förslag i fråga om pension åt distriktsveterinären Dahlqvists änka och minderåriga barn, hemställa, att förevarande ansökning icke må till någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd för-
anleda.»

Det av *statskontoret* återopade utlåtandet i fråga om pension åt distriktsveterinären A. Dahlqvists änka och minderåriga barn var av följande lydelse:

»I sitt den 26 nästlidna februari avgivna underdåniga utlåtande i detta ärende har statskontoret med framhållande att, då sökandens man icke varit i statens tjänst anställd, det icke syntes kunna ifrågakomma att av statsmedel bereda pension åt hans efterlevande, förordat, att frågan löstes på sätt sökanden begärt, nämligen genom att tillfälle bereddes henne att genom vederbörlig inbetalning till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. erhålla pension från anstalten, såsom om mannen vunnit inträde såsom delägare i anstalten med ingången av år 1920. Att saken skulle kunna på detta sätt ordnas oaktat de principiella betänkligheter, som därvid kunde göras gällande, vann stöd av under hand inhämtade upplysningar från anstaltens verkställande direktör, liksom faran för vittgående konsekvenser ansågs begränsad, då enligt uppgift icke mer än ytterligare två dylika fall föreläge. Nu har emellertid anstaltens styrelse utan meningsskiljaktighet ansett det av sökanden begärda medgivandet kunna leda till konsekvenser, som svårligen låte sig överblickas, och därför funnit sig förhindrad tillstyrka bifall till framställningen; varjämte styrelsen i stället funnit sig kunna förorda, att pension från allmänna indragningsstaten måtte beredas sökanden och hennes minderåriga barn till belopp och under villkor, som föranleddes av stadgandena i anstaltens reglemente.

Styrelsen har därvid uppenbarligen trott sig kunna överblicka konsekvenserna av en sådan åtgärd endast med hänvisning därtill att änkor efter folkskollärare, vilka lika litet som sökandens man varit i statens tjänst anställda men dock avlönats med bidrag av statsmedel, enligt riksdagens beslut i upprepade fall erhållit pensioner från allmänna indragningsstaten. Det är emellertid långt ifrån att frågan om konsekvenserna av en sådan åtgärd därmed är uttömd. Tvärtom måste framhållas, att konsekvenserna ingalunda riktigt belysas genom att återopa förhållanden vid folkskollärarkåren. Folkskollärarna intaga en alldeles särskild ställning i förhållande till staten; de åtnjuta numera så gott som hela sin avlöning av statsmedel, och för deras familjepensionering har staten dessutom medverkat på ett effektivare sätt än som i allmänhet tillämpats i fråga om familjepensioneringen för statens egna befattningshavare. Att riksdagen under sådana förhållanden funnit sig kunna — huvudsakligen på initiativ av enskilda motionärer — bevilja pensioner från allmänna indragningsstaten åt några folkskolläraränkor, som av skilda anledningar eljest icke skulle hava erhållit någon pension, torde ej med fog kunna antagas leda till sådan åtgärd i fråga om änkor efter andra befattningshavare, till vilkas avlöande staten endast i ringare grad bidrager och till vilkas familjepensionering, där sådan blivit ordnad, staten icke i vidare mån medverkat än att pensioneringen utan bidrag av statsmedel ombesörjes av en statsanstalt. Göres nu början med beviljande av pension av statsmedel åt änka efter distriktsveterinär, lärar staten sedan icke kunna undandraga sig att, där ömmande omständigheter såsom i detta fall föreligga, pensionera änkor efter andra befattningshavare, som i avseende å statsbidrag till avlöningen äro ungefär jämställda med sådan veterinär, exempelvis extra provinsialläkare, extra polismän å landsbygden, befattningshavare hos hushållningssällskap m. fl. Framställningar om pensioner av statsmedel åt änkor efter dylika befattningshavare hava utom i särskilda undantagsfall ansetts icke böra föranleda till

åtgärd, i vilket avseende statskontoret får åberopa Eders Kungl. Maj:ts så nyligen som den 30 januari 1920 meddelade beslut i en dylik fråga, nämligen rörande pension åt polismannen K. O. Lindahls änka.

Anses emellertid dessa konsekvenser icke avskräckande, synes det likväl statskontoret, som om det belopp, som i pension av statsmedel bör ifrågakomma, icke bör såsom styrelsen föreslagit motsvara vad som enligt anstaltens reglemente skulle hava sökanden och de omyndiga barnen tillkommit, om Dahlqvist blivit delägare i anstalten. Liksom kostnaden för pension åt distriktsveterinär själv fördelas med $\frac{1}{3}$ på staten, $\frac{1}{3}$ på landstinget och $\frac{1}{3}$ på befattningshavaren, synes samma kostnadsfördelning böra tillämpas i fråga om änkepension, om överhuvudtaget staten skall därtill bidraga, d. v. s. pensionen synes böra nedsättas till $\frac{2}{3}$ av den pension, som skulle hava från anstalten utgått, och av detta nedsatta pensionsbelopp $\frac{1}{2}$ gäldas av statsmedel och $\frac{1}{2}$ av landstinget.

För sin del anser emellertid statskontoret, att, därest föreliggande pensionsfråga icke kan lösas på sätt sökanden begärt och statskontoret tillstyrkt, ansökningen icke bör till någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.»

Genom beslut den 19 mars 1920 fann Kungl. Maj:t den av änkan Malmgren gjorda ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Utskottet.

Såsom av det ovan anförda framgår, är änkan Malmgren, då hennes man vid sin död icke var delägare i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., icke berättigad att erhålla pension från nämnda anstalt. Med hänsyn till mannens långa och väl vitsordade verksamhet såsom distriktsveterinär och i betraktande av det ekonomiskt bekymmersamma läge, vari hon befinner sig, finner utskottet likväl synnerligen behjärtansvärt, att genom statens ingripande beredes henne något understöd. I likhet med statskontoret anser emellertid utskottet, vid det förhållande att mannen icke varit i statens tjänst anställd, det icke böra ifrågakomma, att, på sätt pensionsanstaltens styrelse föreslagit, bevilja henne pension från allmänna indragningsstaten. Utskottet har i stället funnit sig böra förorda det förslag, som av änkan Malmgren i berörda ansökning framställts och som jämväl av statskontoret tillstyrkts. Detta förslag innebär, att änkan Malmgren skulle beredas tillfälle att efter inbetalning av föreskriven avgift till pensionsanstalten från denna erhålla pension, som om mannen vunnit inträde såsom delägare i anstalten med ingången av år 1920. Utskottet anser sig böra särskilt erinra, att, med hänsyn till föreliggande omständigheter och då enligt tillgängliga uppgifter ytterligare endast två likartade fall lära förefinnas, ett bifall till detta förslag icke torde vara ägnat att medföra några nämnvärda konsekvenser.

Utskottet finner sig vidare böra erinra, att enligt gällande bestämmelser rörande familjepension från anstalten det åligger vederbörande

befattningshavare att själva bestrida härför stadgade pensionsavgifter. Landstinget, som i fråga om här avsedda befattningshavares egen pensionering bidrager med viss del av pensionsavgiften, har icke motsvarande skyldighet, då det gäller pensionering av befattningshavarnas änkor och barn. Det torde emellertid icke vara uteslutet, att i detta fall vederbörande landsting kommer att deltaga i erläggandet av den engångsavgift, som erfordras för att änkan Malmgren skall kunna vinna delaktighet i pensionsanstalten.

Beträffande de närmare villkor, som med hänsyn till pensionsanstaltens reglemente anses böra föreskrivas för beredande åt änkan Malmgren av pension i enlighet med utskottets förslag, lär det böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter hörande av anstaltens styrelse därom fatta beslut.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 48, må medgiva, att avlidne distriktsveterinären Axel Svante Edvard Malmgrens änka Elin Josefine Malmgren, född Berg, må mot erläggande av vederbörlig engångsavgift till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. erhålla pension från anstalten, såsom om mannen vunnit delaktighet i densamma med ingången av år 1920.

2:o) I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 47 av herrar *Heyman* och *Björnsson*, den andra i andra kammaren under nr 116 av herr *Larsson* i Kroken med instämmande i motionens syfte av tre utav kammarens övriga ledamöter, har hemställts, »att riksdagen måtte medgiva distriktsveterinären C. J. R. Rythéns änka *Erika Rythén*, född Mattsson, en årlig pension av 1,000 kronor, att utgå från innevarande års början från allmänna indragningsstaten».

Ang.
pension åt
distriktsveteri-
nären C. J. R.
Rythéns änka.

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att änkan Rythén är född den 5 februari 1864, att hennes man, vilken var född den 11 april 1863, under tiden september 1886—april 1903 praktiserat som veterinär samt från april 1903 till sin död den 26 april 1919 tjänstgjort såsom distriktsveterinär, ävensom att mannen vid sin död efterlämnade tillgångar, som i bouppteckningen upptagits till 3,870 kronor 81 öre och vilka huvudsakligen utgjorts av lösöre.

Utskottet.

Under hänvisning till vad i nästföregående punkt blivit anfört i fråga om pension åt distriktsveterinären A. S. E. Malmgrens änka får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 47 och II: 116, må medgiva, att avlidne distriktsveterinären Carl Johan Rymer Rythéns änka Erika Albertina Rythén, född Mattsson, må mot erläggande av vederbörlig engångsavgift till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. erhålla pension från anstalten, såsom om mannen vunnit delaktighet i densamma med ingången av år 1920.

Stockholm den 20 maj 1921.

På bankoutskottets vägnar:

K. J. GUSTAFSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson, Öhngren, Johansson* i Friggeråker, *Wallen, Enhörning, Söderbom, Pettersson, S. M. och Andersson* i Hågelåkra samt

av andra kammaren: herrar *Janson* i Kungsör, *Borg, Ryberg, Borggren, Wikström, Olsson* i Berg, *Lindström* i Mörby och *Höglund*.

Reservationer:

vid punkt 1:o (angående pension åt distriktsveterinären A. S. E. Malmgrens änka)

av herr *Lindström* i Mörby; samt

vid punkt 2:o (angående pension åt distriktsveterinären C. J. R. Rythéns änka)

av herr *Lindström* i Mörby.